



توسعه روستایی با تأکید بر اشتغال و کارآفرینی: مطالعه موردی روستاهای شهرستان

مینودشت

حاج امان یلمه^۱
سمانه قره الیاسی^۲
سهراب طوسی^۳
رمضان طوسی^۴
رامین رضایی^۵
حمیدرضا قلی زاده^۶

چکیده

کارآفرینی پدیده فنی، اقتصادی، فکری، فرهنگی و اجتماعی جدیدی است که در دو دهه اخیر، جهان اقتصاد و صنعت را با پیامدهای شگفت خود متحول ساخته است. خلاقیت و نوآوری از ارکان اصلی توسعه پایدار است. کارآفرینی از یک سو به معنای یک رویکرد توسعه اقتصادی است که مورد توجه برخی از کشورها قرار گرفته و از طریق اقتصاد کارآفرینی توانسته اند به توسعه دست یابند، که یکی از نتایج آن تبدیل رقابت میان کشورها به رقابت میان شرکت ها است؛ از سوی دیگر این واژه به معنای توانایی راه اندازی کسب و کار فروش یک ایده، محصول یا خدمت جدید نیز هست. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی و ارزیابی توسعه روستایی با تأکید بر اشتغال و کارآفرینی مطالعه موردی روستاییان شهرستان مینودشت می‌باشد. برای رسیدن به این هدف از روش تحقیق توصیفی - همبستگی استفاده شده است، در همین راستا، از طریق کارآفرینی روستایی می توان با شناسایی مزیت ها، محدودیت ها، ضعف ها و قوت های جوامع روستایی بر اساس برنامه ریزی راهبردی مناسب، به توسعه اقتصادی روستایی در کنار سایر ابعاد کمک کرد. در این مطالعه میزان کارآفرینی را در قالب عامل ریسک پذیری، دانش کارآفرینی، نگرش، منزلت، عضویت در گروه های ثانویه، عامل اقتصادی، محیطی، اجتماعی و همچنین سطح دانش اندازه گرفته شده است. جامعه آماری این تحقیق، روستاییان ساکن در شهرستان مینودشت واقع در استان گلستان می‌باشند. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران و به روش تصادفی با انتساب متناسب تعیین گردید، ابزار تحقیق، پرسشنامه‌ای بود که روایی آن بر اساس نظر گروهی از کارشناسان و اساتید دانشگاه تأیید گردید و برای تعیین میزان پایایی ابزار تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد، متوسط نمره کل کارآفرینی جامعه مورد مطالعه معادل (۲/۶۰۶) بدست آمد که بیشتر افراد در طبقه خیلی ضعیف و ضعیف قرار دارند.

کلید واژگان: کارآفرینی روستایی، توسعه روستایی، اشتغال، شهرستان مینودشت.

^۱ معاون دفتر نظارت، بهسازی و هدایت شغلی، سازمان آموزش فنی حرفه ای کشور ، ۰۹۳۸۲۵۶۶۳۲۹

^۲ کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی، ۰۹۳۷۴۴۱۳۰۳۷

^۳ کارشناس دفتر نظارت، بهسازی و هدایت شغلی، سازمان آموزش فنی حرفه ای کشور ، ۰۹۱۹۰۶۲۸۹۸۰

^۴ مدرس دانشگاه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مینودشت، ۰۹۱۱۹۹۸۵۳۲۶

^۵ رئیس گروه بهبود کیفیت دفتر نظارت، بهسازی و هدایت شغلی، سازمان آموزش فنی حرفه ای کشور، ۰۹۱۲۸۳۳۴۴۳۱

^۶ کارشناس مسئول ارزیابی عملکرد، دفتر مدیریت عملکرد، سازمان آموزش فنی حرفه ای کشور، ۰۹۳۵۸۱۳۶۴۸۷



Rural development with emphasis on employment and entrepreneurship: Case study of villages of Minoodasht county.

Hajaman Yolmeh
Samaneh Gharehlyasipour
Sohrab Toosi
Ramezan Toosi
Ramin Rezaei
Hamidreza Gholizadeh

Abstract

The entrepreneurship is a technical, economic, intellectual, cultural, social phenomenon, and in the last decade it has revolutionized the world of economics and industry with their amazing outcomes. The Creativity and innovation are the main pillars of sustainable development. Entrepreneurship on the one hand means an economic development approach which was considered by some countries through entrepreneurship economic have been able to achieve development On the other hand, this word means the ability to set up a business selling an idea, product or service as well. The main objective of this study is to assess rural development with emphasis on rural employment and entrepreneurship case study city Minoodasht. To achieve this goal is the use of descriptive correlational study. The population of this study was to rural residents in the city of Minoodasht in Golestan Province. The sample size was determined using Cochran formula and stratified random sampling method. The research instrument was a questionnaire that its validity was confirmed by panel of experts and university professors and were used to determine the reliability of research Cronbach's alpha coefficient. Data were analyzed using SPSS software. The results showed that the average total score entrepreneurship in study population equivalent (۶.۶۰۶) was that most people are with weak or very weak on the floor.

Keywords: rural entrepreneurship, rural development, employment, county Minoodasht.



مقدمه

توسعه از مهمترین موضوعات مورد بحث سرزمین ها، به ویژه کشور های در حال توسعه است. تحقق پیشرفت و توسعه کشورها مستلزم بهره گیری از استعداد و توان و حضور فعالانه مردم و مشارکت آنها در مراحل توسعه است (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۰). روستا و جامعه روستایی بخش مهمی از جوامع در حال توسعه را تشکیل می دهند. تجربه توسعه در این گروه از جوامع نشان می دهد که توسعه روستایی نقش مهمی در رسیدن به اهداف توسعه دارد. به گونه ای که بسیاری از صاحب نظران توسعه روستایی را موتور محرکه توسعه در کشورهای جهان سوم بخصوص در مراحل اولیه توسعه دانسته و دستیابی به آن را ضرورتی اجتناب پذیر می دانند (جمعه پور ۱۳۸۴ ص ۵۰).

امروزه صاحب نظران بین المللی بر این اعتقاد هستند که جدا از سیاست ها و راهبردهای کلان توسعه و توسعه اقتصادی- که بسیار هم مهم هستند- به طور ویژه و مشخص به امر توسعه ی روستاها و ریشه کنی فقر گسترده ای که بر آن ها حاکم است نیز باید پرداخت از جمله راه کارهای مهم توسعه ی اقتصادی چه در شهرها و چه در روستاها ایجاد اشتغال و مهم ترین سازوکار و ابزار آن، کارآفرینی است. کارآفرینی باعث کاهش بیکاری، افزایش بهره وری افراد و منابع و در نهایت افزایش درآمد مردم جامعه می شود (قمبرعلی و همکاران ۱۳۸۷).

موضوع کار و اشتغال به ویژه کارآفرینی از اصول اساسی و مهم زندگی هر فرد و اجتماعی است که در تمام ادوار و اجتماعات بشری نقش مهمی داشته است. کارآفرینی چرخ زندگی بشر را در این دنیا متحول و دگرگون می سازد، براساس کار و تلاش، تولید و بالندگی، منابع انسانی را به حرکت در می آورد. اقتصاددانان و صاحب نظران معتقدند کارآفرین با ارائه محصولات و خدمات جدید می تواند جامعه را به سمت پیشرفت و توسعه سوق دهد (Kuratko and Hadgetts, ۲۰۰۴:۳۵).

از سویی، اگر توسعه روستایی را در غالب یک نگرش همه جانبه و سینوپتیکی بر اساس نظریه توسعه پایدار، فرآیند افزایش انتخاب مردم، گسترش دموکراتیک، توانمند سازی مردم به منظور تصمیم گیری برای شکل دهی به فضای زیست، افزایش رفاه و خوشبختی، گسترش فرصت ها و ظرفیت های بالقوه توانمند سازی زنان، فقرا و دهقانان مستقل و آزادی برای سازمان دهی فضای زیست خود و همچنین توانمند سازی برای انجام کار گروهی در نظر بگیریم، در آن صورت، می توان گفت که توانمند سازی و ظرفیت سازی به عنوان یک پارادایم جدید مورد توجه قرار گرفته است (رکن الدین افتخاری، ۱۳۸۴). کارآفرینی فرصتهای جدیدی را برای کارآفرینان ایجاد می کند که می توانند درآمدها را بهبود ببخشند، دارائی و سرمایه خود را افزایش دهند و روی هم رفته استاندارد زندگی در جوامع روستایی را در نتیجه تشکیلات اقتصادی جدید در کسب و کارهای کوچک و متوسط رشد دهند (Henly, ۲۰۰۲).

با توسعه کارآفرینی و ایجاد شرکتهای کوچک کارآفرین، روستاییان به کالاها و خدمات مورد نیاز خود دست می یابند و این امر تاثیر زیادی در رشد اقتصادی روستاها و کاهش پدیده مهاجرت به شهرها دارد. همچنین روستاها نیز همچون شهرها، مملو از فرصتهای جدید کسب و کارهای جدید و رقابت پذیری بر مبنای آن، می تواند مزایای اقتصادی چشمگیری برای روستاییان به همراه آورد (Lordkipanidze, et al., ۲۰۰۵:۷۹۱).

بنابراین توسعه فعالیت های کارآفرینی در مناطق روستایی باید بر اساس ظرفیت ها و پتانسیل های موجود در روستاها صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد. اساسی ترین گام در این راه، شناسایی و انتخاب بهترین مکان برای استقرار فعالیت های مرتبط با کارآفرینی است، تا از هدررفت سرمایه و زمان جلوگیری شود (فرجی سبکبار و همکاران ۱۳۹۰). روستاهای استان گلستان همچون سایر مناطق کشور با مشکلاتی مواجه اند که با برنامه ریزی اصولی و ایجاد اشتغال و کارآفرینی روستایی در این استان می توان موجبات شکوفایی همه جانبه و بیش از پیش (از نظر کشاورزی، صنعت، خدمات و گردشگری) را فراهم ساخت. با در نظر گرفتن آمارهای موجود در این زمینه اهمیت این موضوع در شهرستان مینودشت کاملاً آشکار می گردد. بر این اساس، اصلی ترین سؤال پژوهش که به عبارت دیگر هدف تحقیق نیز هست شکل می گیرد که با هدف ارائه راهکارهای



مناسب برای توسعه روستایی و با بهره‌گیری از فرصت‌های شغلی و توجه به کارآفرینی و وضعیت کارآفرینی روستاییان مورد مطالعه و مهمترین عوامل مؤثر بر سطح کارآفرینی آنها کدامند؟

امروزه، برنامه ریزان از جمله اقتصاددانان برنامه ریز روستایی بدین نتیجه رسیده‌اند که تشویق روستاییان برای گرایش به کارهای تجاری خانگی به شیوه کارآفرینی مناسب‌ترین راهبرد برای پاسخگویی به چالش‌های به ویژه اقتصادی در مناطق روستایی است. فلسفه بنیادی این نظریه بر این پایه استوار بود که چنین فعالیتهایی هم با ایجاد شغل، نوعی خوداشتغالی را در سطح جامعه محلی به وجود می‌آورد و هم از این رهگذر، روستاییان می‌توانند تولیدات خود را صادر و روانه بازار کنند (Heriot and Campbel, ۲۰۰۲:۲۱).

کارآفرینی به فرآیند ایجاد ارزش از طریق فراهم آوردن ترکیب منحصر به فردی از منابع برای بهره‌گیری از یک فرصت اشاره دارد (Setevenson et al, ۱۹۸۵)، که نیازمند یک عمل کارآفرینانه و یک عامل کارآفرینانه است. نظر به اهمیت موضوع و نقش کارآفرینی در اقتصاد ملی و جهانی، تولید ثروت و ایجاد اشتغال به تدریج نه تنها اقتصاد دانان بلکه صاحب‌نظران سایر رشته‌ها از جمله روانشناسان، جامعه‌شناسان و حتی تاریخ دانان و جغرافی دانان، از زوایای مختلف موضوع را بررسی و به ارائه تعاریفی از کارآفرینی پرداختند. اما با تمام تفاوت‌ها در تعاریف تقریباً همگی بر نوآوری بودن، تصمیم‌گیری بودن، مخاطره‌پذیر بودن کارآفرین اتفاق نظر دارند (قاسمی سیانی، ۱۳۸۸). پایین بودن میزان آشنایی روستاییان با زمینه‌های اولیه کارآفرینی با شرایط خاص محیط‌های روستایی از جمله انزوای جغرافیایی، محرومیت، محدودیت فرصت‌ها و امکانات و خدمات اولیه و ضروری زیر بنایی و ارتباطی مرتبط است (رضوانی و نجارزاده، ۱۳۸۷: ۱۷۹-۱۸۰).

در کشور چین کارآفرینی از طریق خود اشتغالی نقش مهمی در توسعه روستایی داشته است. طبق بررسی‌های انجام شده در سال‌های ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۸، خود اشتغالی سریع‌ترین رشد بخش غیر کشاورزی در روستاهای این کشور بوده است (Mohapatra et al. ۲۰۰۷: ۱۶۳). هیسریچ و همکاران (۲۰۰۵) فرآیند کارآفرینی را خلق چیزی نو می‌دانند که توأم با صرف وقت و تلاش بسیار و پذیرش خطرات مالی، روحی و اجتماعی برای به دست آوردن منابع مالی، رضایت شخصی و استقلال است؛ نتیجه این فرآیند از فعالیت‌های منظمی حاصل می‌شود که خلاقیت و نوآوری را با نیازمندی‌های و فرصت‌های بازار پیوند می‌دهد (سعیدی کیا، ۱۳۸۵: ۱۹). افتخاری و همکاران (۱۳۸۸) با نگاهی کلی و نظام مند به توسعه کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستایی، به این نتیجه رسیده‌اند که با وجود مطالعات و تجربیات جهانی موجود در زمینه کارآفرینی بخش کشاورزی و شیوه‌ها و عوامل مؤثر در توسعه آن، تحول‌چندانی در این زمینه صورت نگرفته است (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۸: ۴۳-۷۲). هیسریچ و پیترز (۲۰۰۲) کارآفرینی را فرآیند خلق هر چیز نو و با ارزش، با صرف وقت و تلاش با فرض همراه داشتن خطرات مالی، روحی و اجتماعی و به دست آوردن پاداش‌های مالی و رضایت فردی و استقلالی که از آن ناشی می‌شود، تعریف کرده‌اند.

کارآفرینی به‌عنوان یک پدیده مهم اجتماعی تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار دارد. برخی صاحب‌نظران شرایط اقتصادی را موجب کارآفرینی دانسته و معتقدند که کارآفرینی نیروی اصلی توسعه اقتصادی محسوب شده و تغییر و نوآوری، رشد و تولید خدمات را به همراه دارد (Markley, ۲۰۰۵). ویلیام گارتنر (۱۹۸۵) عنوان کرد که محققان باید کارآفرینی را به‌عنوان پدیده‌ای چند بعدی در نظر بگیرند که علاوه بر ویژگی‌های رفتاری، عوامل دیگری نیز در ایجاد آن تاثیر گذار می‌باشند کولت و همکاران (۲۰۰۵) ایجاد یک کسب و کار کارآفرینانه را نتیجه عوامل سازمانی، ویژگی‌های فردی و فراهم بودن بعضی از تسریع‌کننده‌ها دانسته‌اند. همچنین، مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر موفقیت کسب و کارهای کارآفرینانه را تشویق به نوآوری، توسعه تیم‌های کارآفرینی، تفویض اختیار، حمایت مدیریت و شیوه‌های جدید پاداش ذکر نموده‌اند. محیط کارآفرینی از عواملی ترکیب یافته است که بر توسعه کارآفرینی نقش دارند. مطالعه آردگانا و لوزاردی در سال ۲۰۰۸ بیانگر این ویژگی فردی چون سن، جنسیت و وضعیت کاری در کنار خصوصیات دیگری چون روابط اجتماعی مهارت و گرایش به ریسک‌پذیری عوامل مهم کارآفرینی هستند (Ardagna & Lusardi, ۲۰۰۸). از یک سو به معنای رویکرد توسعه اقتصادی است که مورد توجه برخی



از کشورها فرار گرفته و از این طریق توانسته اند به توسعه دست یابند، که یکی از نتایج آن تبدیل رقابت میان کشورها به رقابت میان شرکت‌ها است؛ از سوی دیگر این واژه به معنای توانایی راه اندازی کسب و کار فروش یک ایده، محصول یا خدمت جدید نیز هست. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت کارآفرینی هم اکنون برای بیان معانی و اهداف مختلفی به کار برده می‌شود به دلیل بیکاری زیاد در نواحی روستایی، برای رسیدن به توسعه پایدار و همه جانبه و جلوگیری از مهاجرت بی رویه روستاییان به شهرها، چنین ایجاب می‌شود که به مقوله توسعه کارآفرینی روستایی توجه ویژه شود.

اساساً کارآفرینی را با دو عامل فرصت و تمایل به کارآفرین شدن تعیین می‌کنند. در توسعه کارآفرینی عوامل مختلفی تاثیرگذارند. این عوامل را به دو گروه عوامل فردی و عوامل محیطی تقسیم می‌کنند. از دیدگاه آلیسون یک فعالیت کارآفرینی تحت تاثیر عوامل گوناگونی مانند ویژگی‌ها و انگیزه‌های فردی، آموزش، فرهنگ و آداب رسوم، قوانین و دانش فنی است که می‌تواند آثار و نتایج مختلفی را به لحاظ الگوهای رفتاری، اقتصادی، اجتماعی و جز اینها در برداشته باشد (Alison, 1990: 166). عوامل اجتماعی کارآفرینی به لحاظ اجتماعی، منافع و آثار مثبتی در جامعه روستایی دارد، زیرا موجب اشتغال می‌شود، اضطراب‌های اجتماعی را کاهش می‌دهد و بهره‌برداری از منابع و فعال شدن آنها را برای بهره‌وری عظیم ملی فراهم می‌آورد، سود اجتماعی را از طریق دولت عاید جامعه می‌کند که به نوعی نشان‌دهنده توسعه اجتماعی-اقتصادی جامعه است (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۰).

عوامل محیطی به صورت زیرساخت‌های محیطی، درجه‌ی آشفتنگی محیطی و تجربیات محیطی شخصی افراد جامعه، در کارآفرینی نقش دارند. در این راستا می‌توان به ارتباط بین فرهنگ ملی با کارآفرینی نیز اشاره کرد. تأثیر فرهنگ در کارآفرینی به صورت فرآیندی که شامل ورودی‌ها، سازه‌های اجتماعی و شواهد و نشان‌گرهاست خود را نشان می‌دهد. توجه به عوامل محیطی به عنوان عوامل موثر در ایجاد سازمانهای جدید در چارچوب رویکرد رفتاری مطرح شد. در رویکرد رفتاری علاوه بر ویژگی‌ها شخصیتی که در رویکرد ویژگی‌ها مورد تأکید است، عوامل محیطی و ویژگی‌های رفتاری فرد نیز مورد توجه است (آراستی، ۱۳۸۵: ۹۷-۱۰۲).

مایا^۱ (۲۰۰۲). معتقد است برای ایجاد کارآفرینی پایدار در مناطق روستایی موانع مختلفی وجود دارد که از بین آن‌ها می‌توان به پایین بودن سطح مهارت‌ها، کمبود منابع مالی و کمبود اطلاعات اشاره کرد. کارآفرینان در مناطق روستایی، بویژه در بخش کشاورزی، باید با محیط‌های بیرونی و درونی جامعه خود برای دسترسی به جدیدترین اصلاحات، عقاید، کالاها و خدمات ارتباط برقرار کنند. یکی دیگر از موانع کارآفرینی روستایی، عدم آگاهی از منابع حاصل از کارآفرینی در سطح جامعه است. بنابراین وی فرصت‌های تقویت‌کننده کارآفرینی پایدار روستایی را شامل این موارد می‌داند: زیرساخت‌های مناسب به خصوص در بخش کشاورزی؛ بازاریابی محصولات تولیدی در روستا، مخصوصاً محصولات کشاورزی؛ آموزش و افزایش آگاهی (احمد پور داریانی و ملکی، ۱۳۹۰: ۶۲).

روش شناسی

تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی است، از نظر نحوه جمع‌آوری داده‌ها میدانی، و از نظر بررسی روابط بین متغیرها از نوع همبستگی است. سرپرستان خانوارهای مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان مینودشت جامعه آماری این مطالعه را تشکیل می‌دهند. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران و روش تصادفی با انتساب متناسب تعداد ۱۷۰ نفر به عنوان نمونه تعیین گردید. ابزار اصلی این پژوهش پرسشنامه‌ای می‌باشد که روایی گویه‌ها توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه مورد تأیید قرار گرفته است. برای برآورد اولیه عوامل موثر بر کارآفرینی و دستیابی به حجم منطقی جامعه نمونه و همچنین بررسی پایایی پرسشنامه، ۳۰ پرسشنامه به عنوان یک مطالعه مقدماتی در دو روستای محدوده مورد مطالعه که جزو نمونه آماری نبودند، توزیع

^۱ Maia



و تکمیل شد. پس از تعیین حجم نمونه برای گردآوری اطلاعات، با لحاظ دهستانهای بخش مرکزی مینودشت به عنوان طبقات آماری از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای استفاده شده است. در نهایت، برای رعایت اصول و تکنیک کار و سنجش میزان پایایی در تدوین و تنظیم پرسشنامه، از روش آلفای کرونباخ در نرم افزار SPSS استفاده شد که با داده های کسب شده، ضریب اعتبار پرسشنامه ۰/۸۵ به دست آمد، به طور کلی مقدار آلفای کرونباخ برای شاخص‌های کارآفرینی، ریسک، منزلت، دانش، نگرش، محیطی، اجتماعی، اقتصادی، ۰/۸۴۵ می باشد. در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل آماری از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین، و انحراف معیار، درصد، ماکزیمم و مینیمم) و همچنین آمار استنباطی شامل آزمون t تک نمونه ای (one-sample test)، فریدمن، و ضریب همبستگی اسپرمن استفاده شده است.

یافته ها

در آثار و پیامدهای عوامل موثر بر کارآفرینی روستایی در روستاهای استان گلستان در پنج بعد کارآفرینی، اقتصادی، اجتماعی، محیطی و همچنین در بعد موانع کارآفرینی مورد بررسی قرار گرفته است. برای این منظور، در هریک از ابعاد پنج گانه یاده شده مولفه هایی به شرح جدول (۱) در نظر گرفته شدند:

جدول ۱- ابعاد و مولفه های ارزیابی اثرات و پیامدهای عوامل موثر بر کارآفرینی روستایی

ابعاد	مولفه ها
دانش کارآفرینی	فعالیت اقتصادی کوچک، ابزار تولید و ارزش تولید، تحول و نوآوری، منابع و ایده جدید، روش های نوین
اقتصادی	درآمد سالیانه، امکانات زندگی، کیفیت مسکن، رضایت شغلی، آینده شغلی
اجتماعی	مشارکت اجتماعی، میزان مهارت، اعتبارات بانکی، پایگاه اجتماعی، تمایل ماندگاری
محیطی	اراضی قابل کشت، برداشت محصول، تناوب زراعی، تعداد حلقه چاه، مسکن بادوام
موانع کارآفرینی	کار جدید و پر مخاطره، رقابت، سرمایه گذاری، بازار فروش، ریسک

نتایج حاصل از یافته های توصیفی حاکی از آن است که میانگین سنی پاسخ دهندگان ۴۹ سال است. میانگین سطح کل اراضی در منطقه مورد مطالعه ۴ هکتار می باشد. جدول شماره (۲) نشان دهنده یافته های توصیفی پژوهش می باشد:

جدول ۲- یافته های توصیفی پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	مینیم	ماکزیمم
سن (سال)	۴۹	۱۴/۶۹	۱۹	۸۱
سطح تحصیلات (سال)	۳	۲/۹۹	۱/۰۰	۷/۰۰
میزان کل اراضی (هکتار)	۴	۴/۴۴	۰/۵۰	۳۰
وضعیت اشتغال	۳/۰۰	۱/۰۴	۱/۰۰	۴/۰۰
شغل اصلی	۶	۷/۱	۰/۳۵	۵۰
شغل فرعی	۲/۰۰	۰/۴۶	۱	۳

همان طور که نتایج جدول (۳) نشان می دهد، دانش کارآفرینی ۶۴/۷ درصد افراد مورد مطالعه نسبت به کارآفرینی پایین می باشد. همچنین ۷۰ درصد افراد مورد مطالعه از موانع کارآفرینی نسبت به اشتغال زایی در این مطالعه، با احساس نارضایتی



نموده اند و یکی از عوامل تأثیرگذار در زمینه اشتغال و کارآفرینی عامل اقتصادی می‌باشد که افراد مورد مطالعه وضعیت اقتصادی در حد متوسط روبه پایین را دارند. جدول ذیل وضعیت متغیرهای دیگر را نشان می‌دهد.

جدول ۳- وضعیت دانش کارآفرینی، محیطی، اجتماعی، اقتصادی، موانع کارآفرینی در زمینه اشتغال و کارآفرینی

	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
دانش کارآفرینی	۱۴/۷	۵۰	۲۸/۸	۵/۵	۰	۲/۰۰	۰/۷۹۰
محیطی	۱۹/۴	۳۸/۲	۲۸/۲	۸/۸	۸/۸	۲/۷۸	۱/۵۱
اجتماعی	۱۳/۵	۲۸/۲	۳۸/۲	۱۵/۹	۴/۱	۳/۰	۱/۰۲
اقتصادی	۱۸/۲	۳۰/۶	۳۴/۱	۱۱/۲	۵/۹	۳/۰	۱/۰۹
موانع کارآفرینی	۳۵	۳۵	۲۴/۷	۵/۳	۰	۲/۲۵	۰/۶۷۲

نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد همه عوامل موثر بر کارآفرینی با هم همبستگی در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۵ دارند بجز از عامل محیطی با ضریب ۰/۰۸۰ درصد و ضریب معناداری ۰/۳۰۲ درصد همبستگی ندارند و همچنین اقتصادی ۰/۰۵۶ درصد و ضریب معناداری ۰/۴۷۱ درصد همبستگی وجود ندارد، عامل عضویت با ۰/۱۲۹ درصد و ضریب معناداری ۰/۰۹۵ درصد همبستگی وجود ندارد.

جدول ۴- ضریب همبستگی گویه‌های موثر بر کارآفرینی و اشتغال

کارآفرینی	دانش	نگرش	اجتماعی	محیطی	اقتصادی	عضویت	ریسک	منزلت
کارآفرینی	۱							
دانش	۰/۴۷۸*** ۰/۰۰۰	۱						
نگرش	۰/۶۴۲*** ۰/۰۰۰	۰/۲۰۱*** ۰/۰۰۹	۱					
اجتماعی	۰/۴۶۰*** ۰/۰۰۰	۰/۱۸۸* ۰/۰۱۴	۰/۲۴۳*** ۰/۰۰۱	۱				
محیطی	۰/۴۷۶*** ۰/۰۰۰	۰/۰۸۰ ۰/۳۰۲	۰/۲۹۰*** ۰/۰۰۰	۰/۵۰۰*** ۰/۰۰۰	۱			
اقتصادی	۰/۴۱۶*** ۰/۰۰۰	۰۵۶ ۰/۴۷۱	۰/۱۷۷* ۰/۰۲۱	۰/۵۰۰*** ۰/۰۰۰	۰/۶۰۵*** ۰/۰۰۰	۱		
عضویت	۰/۳۶۸*** ۰/۰۰۰	۰/۱۲۹ ۰/۰۹۵	۰/۲۷۰*** ۰/۰۰۰	۰/۷۶۳*** ۰/۰۰۰	۰/۳۱۲*** ۰/۰۰۰	۰/۳۱۵*** ۰/۰۰	۱	
ریسک	۰/۶۴۲*** ۰/۰۰۰	۰/۲۰۱*** ۰/۰۰۹	۱/۰۰۰*** ۰/۰۰۱	۰/۲۴۳*** ۰/۰۰۱	۰/۲۹۰*** ۰/۰۰۰	۰/۱۷۷* ۰/۰۲۱	۰/۲۷۰*** ۰/۰۰۰	۱
منزلت	۰/۳۶۵*** ۰/۰۰۰	۰/۳۰۶*** ۰/۰۰۰	۰/۱۶۰* ۰/۰۳۷	۰/۶۷۰*** ۰/۰۰۰	۰/۳۲۹*** ۰/۰۰۰	۰/۳۴۵*** ۰/۰۰۰	۰/۴۸۷*** ۰/۰۰۰	۰/۱۶۰* ۰/۰۳۷

**معناداری در سطح ۰/۰۱

**معناداری در سطح ۰/۰۵



برای پی بردن به اختلاف میانگین بین متغیرها از آزمون تی تست تک نمونه ای استفاده شده است. در آزمون t تک نمونه‌ای فرض H_0 حاکی از برابری پایداری با عدد سه (حد متوسط پایداری) می باشد و فرض H_1 حاکی از عدم برابری با حد متوسط پایداری است. در این صورت باید از مقادیر حد بالا و حد پایین استفاده کرد که:

۱- هرگاه حد بالا و پایین مثبت باشد، میانگین از مقدار مشاهده شده بزرگتر است

۲- هرگاه حد بالا و پایین منفی باشد، میانگین از مقدار مشاهده شده کوچکتر است.

بنابراین با استفاده از این آزمون کلیه شاخص ها در سه سطح ناپایدار، تاحدی پایدار و پایدار تقسیم بندی می گردند. برای قضاوت در مورد فرضیه صفر در جدول one-sample test به معیار تصمیم (p-value) که با عنوان (۲-tailed). sig آمده است. یافته‌های جدول (۵) نشان می‌دهد، از نظر ویژگی های اقتصادی، اجتماعی، عوامل محیطی و ریسک پذیری و دانش نسبت به کارآفرینی و نگرش تفاوت های قابل ملاحظه‌ای بین افراد مورد مطالعه وجود دارد. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، بین میانگین های عضویت در گروه‌های ثانویه، ریسک پذیری، منزلت اجتماعی، عوامل اقتصادی، عوامل محیطی، عوامل اجتماعی، سطح نگرش نسبت به کارآفرینی، سطح دانش نسبت به کارآفرینی، در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی داری اختلاف دارد، که در این تحقیق نگرش به کارآفرینی با میانگین ۲/۰۵ درصد در حد رو به پایین و همچنین عضویت در گروه‌های ثانویه در حد متوسط و رو به بالا می باشد.

جدول ۵- متغیرهای تاثیر گذار بر عوامل کارآفرینی و اشتغال

Test value=۳							
فاصله اصمیان ۰/۹۵		اختلاف میانگین	سطح معنی داری (sig)	میانگین	درجه آزادی (df)	T مقدار آماره	گویه ها
پایین ترین	بالاترین						
-۰/۶۰۹	-۰/۸۴۹	-۰/۷۲۹	۰/۰۰۰	۲/۲۷	۱۶۹	-۱۲/۰	دانش نسبت به کارآفرینی
-۰/۷۴۷	-۰/۹۲۳	-۰/۸۳۵	۰/۰۰۰	۲/۱۶	۱۶۹	-۱۸/۶۸	سطح دانش
-۰/۸۱۵۰	-۱/۰۷	-۰/۹۴۷	۰/۰۰۰	۲/۰۵	۱۶۹	-۱۴/۱۶۰	نگرش
-۰/۱۵۶	-۰/۴۶۷	-۰/۳۱۱	۰/۰۰۰	۲/۶۸	۱۶۹	-۳/۹۵	اجتماعی
-۰/۴۱۵	-۰/۷۳۷	-۰/۵۷۶	۰/۰۰۰	۲/۴۲	۱۶۹	-۷/۰۶	محیطی
-۰/۳۷۵	-۰/۶۰۶	-۰/۴۴۱	۰/۰۰۰	۲/۵۵	۱۶۹	-۵/۲۶	اقتصادی
-۰/۸۱۵	-۱/۰۷	-۰/۹۴۷	۰/۰۰۰	۲/۰۵	۱۶۹	-۱۴/۱۶	ریسک
-۰/۳۲۴	-۰/۱۰۶	۰/۰۵۹	۰/۰۰۰	۳/۰۵	۱۶۹	۰/۷۰۶	عضویت
-۰/۰۶۴	-۰/۳۷۰	-۰/۲۱۷	۰/۰۰۶	۲/۷۸	۱۶۹	-۲/۸۰۵	منزلت

همان‌طور که مشاهده می‌شود، با توجه به مقدار sig که برابر با ۰/۰۰۰ به دست آمده که مقداری کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ است فرض صفر آماری در سطح معناداری ۹۵ درصد مردود و فرض یک پذیرفته می‌شود، با این وصف، اولویت ها و رتبه های عوامل موثر بر کارآفرینی مورد تایید قرار می‌گیرد. نتایج جدول (۶) رتبه های میانگین عوامل موثر بر کارآفرینی را به ترتیب اهمیت نشان می‌دهد.

جدول ۶- الویت بندی عوامل موثر بر کارآفرینی و توسعه روستایی

رتبه ها (اولویت)	عوامل موثر بر کارآفرینی و توسعه روستایی	میانگین رتبه
۱	عضویت در گروه های ثانویه	۶/۸۰
۲	منزلت	۵/۹۱



۵/۶۵	اجتماعی	۳
۵/۳۷	اقتصادی	۴
۵/۰۰	محیطی	۵
۴/۴۶	دانش کارآفرینی	۶
۴/۱۵	سطح دانش	۷
۳/۸۳	سطح نگرش	۸
۳/۸۳	ریسک پذیری	۹

نتایج جدول بالا نشان می‌دهد که عضویت در گروه های ثانویه با میانگین ۶/۸۰ درصد در این پژوهش رتبه نخست را به خود اختصاص داده است و منزلت با میانگین ۵/۹۱ در رتبه دوم، عوامل اجتماعی با میانگین ۵/۶۵ در رتبه سوم، عوامل اقتصادی با میانگین ۵/۳۷ در رتبه چهارم و عوامل محیطی با میانگین ۵/۰۰ در رتبه پنجم، دانش کارآفرینی با میانگین ۴/۴۶ در رتبه ششم و سطح دانش با میانگین ۴/۱۵ در رتبه هفتم و سطح نگرش با میانگین ۳/۸۳ در رتبه هشتم و سطح ریسک پذیری با میانگین ۳/۸۳ در رتبه نهم به ترتیب اولویت قرار گرفته اند، که این عوامل، عوامل موثر بر توسعه روستایی با تاکید بر کارآفرینی می باشند. بنابراین، با توجه به بحث‌های فوق کارآفرینی در محیط های روستایی می‌تواند با شناسایی فرصت‌های جدید و نوآوری در استفاده از منابع و فرصت‌های موجود زمینه ای برای رشد و شکوفایی فعالیت‌های متنوع فراهم آورده، که این امر مستلزم حمایت از روستاییان کارآفرین در همه ابعاد به ویژه در بعد اقتصادی می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

توسعه و کارآفرینی این واقعیت عینی، بسیاری از اندیشمندان جامعه را بر آن داشته است تا بر پایه یک رشته دیدگاه‌های نظری و نیز تجربه شماری از کشورها ی موفق در گذشته و حال، نقش کارآفرینان را در فرآیند واقعی توسعه مطرح کنند. توسعه کارآفرینی تنها راهبرد مناسب برای توسعه اقتصادی روستاها نیست، اما نسبت به سایر راهبردها هزینه کمتری دارد و برای محیط روستایی مناسب تر است. با توسعه کارآفرینی و ایجاد شرکت های کوچک کارآفرین، روستاییان به کالاها و خدمات مورد نیاز خود دست می یابند و این امر تاثیر زیادی در رشد اقتصادی روستاها و کاهش پدیده مهاجرت به شهرها دارد. روستاها نیز همچون شهرها، مملو از فرصت های جدید و کشف نشده هستند که کشف و بهره برداری به موقع از این فرصت ها و ایجاد کسب و کارهای جدید و رقابت پذیر بر مبنای آن، می‌تواند مزایای اقتصادی چشمگیری برای روستاییان به همراه آورد.

توسعه کارآفرینی در روستاها نیز همچون شهرها مستلزم تاکید بر سه پیش نیاز اساسی است؛ توسعه فرهنگ کارآفرینی، آموزش کارآفرینی، توسعه زیر ساخت های کارآفرینی. زیرا با وجود مقبول واقع شدن کلیت موضوع، هر یک از مطالعات انجام شده تنها عوامل خاصی را در توسعه کارآفرینی مؤثر می دانند. بر این اساس و با در نظر گرفتن رویکرد ترکیبی در این مقاله ۴۰ گویه برای تعیین عوامل مؤثر بر کارآفرینی در نقاط روستایی بخش مرکزی شهرستان مینودشت مورد بررسی قرار گرفت. نتایج مطالعه نشان داد که اکثر افراد مورد مطالعه دارای سطح ویژگی های کارآفرینی در سطح پایین و بسیار پایین می باشند. با توجه به نتایج پژوهش حاضر، به ارائه پیشنهادهاتی در زمینه موضوع مورد مطالعه می پردازیم:

- انجمادزایی می تواند اولین مرحله از فرآیند کارآفرینی باشد تا پس از آن آموزش و ترویج توسعه فرهنگ کارآفرینی و در عین حال رفع سایر موانع و اعمال سیاست های حمایتی، زمینه های کارآفرینی در جامعه را فراهم آورد.
- برای ایجاد یک شبکه بزرگ کارآفرینی در سطح استان، به ایجاد مراکز کارآفرینی در سطح استان و شهرستانها برای معرفی کارآفرینان برتر، سهولت دسترسی به آنها و برقراری ارتباط بین افراد اقدام گردد.



- با توجه به اهمیت تجربه در زمینه کارآفرینی، آموزش اصول کارآفرینی و آنچه مربوط به آن می شود را در دسترس افراد قرار دهیم.
- حمایت از ریسک و خلاقیت کارآفرینان روستایی با استفاده از پرداخت سوبسید برای تولیدات و به نتیجه رساندن ایده های نو و اشتغالزای آنها.
- ایجاد بستر لازم برای تربیت کارآفرینان روستایی
- تشویق روستاییان به مشارکت فعالانه در طرح های کارآفرینی روستایی.
- تشویق سازمان های دولتی و غیر دولتی به حمایت از فعالیت های کارآفرینی در روستاها.
- دقت در ارزیابی و توجیه پذیری طرح ها با توجه به مزیت نسبی آنها و همچنین معیار قرار دادن توجیه پذیری به جای سفارش پذیری در انتخاب طرح ها، می تواند منابع مالی را در مسیر حمایت از فعالیت های کارآفرینانه هدایت نماید.
- وضع قوانین و نظارت مستمر بر اجرای آنها به نحوی که حامی کارآفرین و فعالیت های کارآفرینانه باشد از جمله راهکارهای تشویق کارآفرینی می باشد.
- اختصاص منابع مالی بر اساس سیاست های راهبردی و برنامه ریزی های از پیش تعیین شده، مسیر فعالیت های فرد و سازمان را روشن می نماید.

منابع

- احمد پوردریانی، محمود. ملکی، علی، (۱۳۹۰) کارآفرینی پیشرفته، انتشارات راه دان، تهران.
- آراستی، زهرا ۱۳۸۵. ساختارهای فرهنگی- اجتماعی مؤثر در ایجاد کسب و کارهای کارآفرینانه، پژوهش زنان، دوره ۴، شماره ۱ و ۲، صص ۹۳-۱۱۹.
- افتخاری، عبدالرضا، رکن الدین، مهدی طاهر خانی و حمدالله سجاسی قیداری، ۱۳۸۸، تحلیل ابعاد و عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزان مناطق روستایی: مطالعه موردی شهرستان خدا بنده، فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۳، صص ۴۳-۷۲.
- جعفر زاده، مرتضی و بازرگان، عباس ۱۳۸۵ تحلیل عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش آموختگان دانشگاه تهران، فرهنگ مدیریت، سال دوم، شماره هفتم، صص ۲۰۵-۲۵۴.
- جمعه پور، محمود (۱۳۸۴) مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی: دیدگاههای و روشها، انتشارات سمت، تهران.
- رضوانی، محمد رضا و محمد نجارزاده، ۱۳۸۷، بررسی و تحلیل زمینه های کارآفرینی روستاییان در فرآیند توسعه نواحی روستایی، مطالعه موردی: دهستان برآآن جنوبی استان اصفهان، مجله توسعه کارآفرینی شماره دوم صص ۱۶۱-۱۸۲.
- رکن الدین افتخاری، ع.ر، (۱۳۸۴)، تئوری های و نظریه های برنامه ریزی روستایی (جزوه درسی) تهران، دانشگاه تربیت مدرس، گروه جغرافیا.
- سعیدی کیا، مهدی (۱۳۸۵)، اصول و مبانی کارآفرینی، نشر کیا، تهران، چاپ سوم.
- سید سعید هاشمی، سید حسن مطیعی لنگرودی، مجتبی قدیری معصوم، محمدرضا رضوانی، سید محمد مقیمی، تبیین نقش دهیاری ها و شوراهای اسلامی در توسعه کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: بهاباد استان یزد) پژوهش های روستایی، سال دوم شماره یکم بهار ۹۰ صص ۹۳-۱۱۴.
- قاسیمی سیانی، محمد، ۱۳۸۸ کار آفرینی و نقش آن در توسعه اقتصادی روستاهای ایران، مسکن و محیط روستا و توسعه روستایی.
- قمبرعلی، رضوان، زرافشانی، کیومرث، شناسایی شاخص های موفقیت کارآفرینان روستایی با استفاده از تحلیل مقیاس بندی چند بعدی، توسعه کارآفرینی، سال اول، شماره دوم، زمستان ۱۳۸۷، صص ۱۳۱-۱۶۰.

- Alison, M., , **Entrepreneurship: An International Perspective** Davis, J., , **Guide to Rural Economic and Enterprise Development**, Working paper, November, Available at: www.wgtz.de.
- Ardagna, S., and Lusardi, A. (). Explaining international differences in entrepreneurship: The role of individual characteristics and regulatory constraints. NBER Working Paper No. : pp - .



- Davis, J., , **Guide to Rural Economic and Enterprise Development**, Workingpaper, November, Available at: wwwgtz.de.
- Escap, , **Showing the Way: Methodologies for Successful Rural Poverty AlleviationProjects**, Bangkok.
- Heaton, J., , **Developing Entrepreneurs: An Examination of Systematic Approach's to Entrepreneurial Development for Rural Areas**, Illinois Institute for Rural Affairs, Rural Research Report.
- Henly A (), Job creation by the self-employed:the roles of entepreneurial and financial capital. Small Business Economics, Vol ,N o. ,pp. - .
- Kuratko, D.F, and Hadgetts, R.M. (), Entrepreneurship theory, process and practice. U.S.A: south-western.
- Lordkipanidze, Maia, Brezet, Han and Backman, Mikael(), the entrepreneurship factor in sustainable tourism development . Journal of Cleaner production,Vol. ,no. ,pp - .
- Markley D. M., (). Local Strategies for responding to rural restructuring: The role of entrepreneurship, Globalization and Restructuring in rural America Conference ERS-USDA, Washington, D.C.
- Mohapatra, S, Rozelle, S, Goodhue, R.,(). The risk of self- employment in rural china: Development or Disaster?. World Development Vol. , No. , pp. - .
- Ribinsin, A & Mitchell, T.(). Models of Self-Employment in a Competitive Market, Journal of Economic Surveys , - .
- Stevenson, Howard H. and David E. Gumpert (). "The Heart of Entrepreneurship." Harvard Business Review, March-April, - .